

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון שי"א - פרשת חוקת - תשע"ז - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' סג

שמעתא אליבא דהלכתא

שמע ברכה והפסיד תיבה, האם יצא ידי חובה

א. שינוי מטבע ברכה. ב. שומע כעונה. ג. ראייה מקריאת המגילה. ד. דעת שאר הפוסקים.

א. שינוי מטבע ברכה

כתב הרמב"ם (בברכות פ"א ה"ה) דנוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תקנום, ואין ראוי לשנותם, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמינו בברכות ויעוין ואלא טועה, וכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה אמ"כ היתה סמוכה לחבירתה, ע"כ. וביאר הכס"מ שם דתרי גוויני שינוי הן: א' האומר נוסח הברכה שתקנו חכמים אלא שמוסיף בה או גורע ממנה, או שהוא אומר כעין נוסח שתקנו חכמים אבל הוא אומר אותה במלות אחרות ומי"מ הם רמזות לנוסח שתקנו חז"ל, וכיון שכונת דבריו עולה למה שתקנו חז"ל אין כאן טעות אבל אין ראוי לעשות כן. ב' המשנה כוונת הברכה כגון ברוך המקום שבראה שהיא ברכה כוללת וחז"ל תקנו לברך על כל דבר בפרטות המוציא לחם מן הארץ בפה"ע וכיוצא, ועיי' כתי' שאינו אלא טועה כלומר וכיון דטועה הוא לא יצא ידי"ח, ע"כ. ועיי' בשו"ע (סי' ריד ע"א) שפסק דכל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות, אינה ברכה, ואם דילג שם או מלכות, יחזור ויברך, ע"כ.

ב. שומע כעונה

הנה שנינו בסוכה (לה) דעיי' שמיעה מחבירו ייד"ח מצות התלויות בדבור ד"שומע כעונה". וכן פסק השו"ע בסימן רי"ג ועוד מקומות. ויעוין בפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ב אות טז וח"ג אות כח) שכת' דהא דא' מוציא את חברו מדין שומע כעונה, עיקרו מכח שליחות. וכן הוא במהר"ם שיק (אוי"ח סי' קכ). וכ"כ הגרש"ק זצ"ל (טו"ו י"ד מ"ב, סי' א ססע"ז). אולם דעת רוב הפוסקים וביניהם הארצות החיים (סי' ח סע"ה אר"י אות ה), הרע"א (מ"ק סי' מב) וההת"ס (אוי"ח סי' נה ד"ה ומ"א), דשומע כעונה דין הוא ואינו מטעם שליחות. וביאר החזו"א (סי' כט ס"א) דדין שומע כעונה פירושו שע"י הערבות מתאחדים השומע והמשמע ומשקדש השמיעה והדביר להיות מצוה שלמה, עיי"ש. ועיי' בזה בגליונות עיי"ט וקצ"ח.

ויש לדון באופן שהמשמע אמר כדן והשומע הפסיד תיבה או אות א' המשנה משמעות הדבר (כגון בקידוש בשבת, במקום "מקדש השבת" שמע "מקדש השב"י). אם השומע ייד"ח.

ג. ראייה מקריאת המגילה

העירויני דיש להביא ראייה לנ"ד מהא דתנן במגילה (ט) מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו רבי מאיר אומר כולה רבי יהודה אומר מאיש יהודי (אסתר פ"ב פ"ה) רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה (שם פ"ג פ"א), ואיפסיקא הלכתא בגמ' שם כדברי האומר כולה.

ואיתא בירושלמי (מגילה פ"ב סוף ה"ה) תני אין מדקדקין בטעויותיה ר' יצחק בר אבא בר מחסיה ורב חננאל הוון יתיבין קומי רב חד אמר יהודים ואלא אמר יהודיים ולא חז' מניהון ר' יוחנן הוה קרי כולה יהודים, ע"כ. ועיי' הירושלמי פסק הרא"ש (שם פ"ב ס"א) שלא מדקדקים בטעויות של הקריאה. וכן נקט הר"ן (שם ה) ברי"ף ד"ה גורסי' והוספי', מיהו משמע דדוקא בטעויות שהענין והלשון אחד כגון יהודים ויהודיים אבל טעות אחר לא שא"כ לא קראה כולה, ומשמע ודאי שכל שחסר ממנה כלום בקריאתה פסול, ע"כ. וכן הוא בקרבן העדה (ירושלמי שם). וכן הביא הטור (סי' תרצ). וכת' הב"י (שם) דאע"פ שיש לדחות דכל שקרא התיבה אע"פ שלא קראה כתיקונה קראה כולה מיקרי, מ"מ שוב הביא בשם הארחות חיים דיש אומרים דוקא יהודים יהודיים, אבל אם אומר מיושב (אסתר ב' כ"א) ישב או מנופל (שם פ"ג פ"ה) נפל וכדו', ודאי חוזר וכן נראה, ע"כ. ובשו"ע (סי' תרצ ס"ד) כת' דאין מדקדקין בטעויותיה, וי"א דוקא בטעות שהלשון והענין אחד, כההוא עובדא דתרי תלמידי דהוה יתבו קמי דרב, חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מינייהו, אבל טעות אחר, לא, ע"כ. ומשמע מדבריו דס"ל שלא מדקדקים בטעויותיה אף בדבר שמשנה המשמעות (ועיי' עוד בגליון ר"מ שארנו שדעת הרבה פוסקים וביניהם המ"ב, שאף שהשו"ע כותב דעה ראשונה בסתם ושוב כותב י"א המוסיפה בדעה הראשונה כוונתו לפסוק כדעה ראשונה). אולם דעת המ"ב להחמיר כמבואר להלן.

וכת' השלטי הגבורים (שם ה) ברי"ף אות ב) בשם ריא"ז שאף למחמירים לעיל היינו באותיות המפסידין את הקריאה, כגון מ"ם של משלוח מנות לאבינום וכדו', אבל אם השמיט שאר האותיות או שאר מלות שאינן מפסידין הקריאה יצא ואפי' שלא קראן קול, וכן מבואר בתלמוד שאין מדקדקין בתיבותיה, אבל בקריאת התורה אם טעה כגון בתיבות שאינן נקראין ככתיבתן מחזירין אותו וכך הוא בתלמוד אר"י, ע"כ.

אולם הר"ן שם הוכיח מהש"ס דאף אם חסר רק תיבות בני הרמכים ולא קראן כלל אינו יוצא אף בדיעבד, דלא הקלו בגמ' וא"א דלא ידע פירושו כי עכ"פ איכא בזה מצות קריאה ופרסומי ניסא, אבל אם לא קראן כלל אינו יוצא אף בדיעבד. ועיי' במ"א (סי' תרצ ס"ק ד) שהביא דברי הש"ג, וסיים, עיין סי' קמ"ב, ולעיל סעי' י"ד דלא משמע כן, ע"כ. וכן פסקו הפר"ח והמטה יהודה (שם ד) וכן דעת הפמ"ג (סי' תרצ א"א ס"ק ז, ועיי"ש א"א ס"ק טז).

ובביאור הלכה (שם על סעי' י"ד ד"ה אין מדקדקין) מסיק דלכתחלה בודאי יש לנוהג כדעת הי"א הנ"ל דהיכא שהענין משתנה דחוזר וקורא על הסדר אפי' היכא דסיים כל המגילה וכמ"ש, ומי"מ כיון שהמחבר תלה ד"ז בשתי דיעות יש לנקוט דחוזר ואינו מברך, אכן אם חסר לגמרי איזה תיבה בקריאה [וה"ה בשמיעה] לדעת כל הפוסקים הנ"ל חוזר ומברך אף שאין מפסיד הקריאה. וכן בחי"א חש לריא"ז וע"כ כתב דתיבה שאין מפסיד הקריאה חוזר ואינו מברך, ועיי"ש דאפי' חסר אות א' בקריאתו יחזור, ע"כ. מבואר דכל שהשמיטו אפי' אות א' לא יצא ידי"ח, ואף למקילין היינו בתיבה או אות שאינה מעכבת הקריאה. ומסתמית הביאור הלכה משמע שאף אם הקורא קרא כדן אבל השומע לא שמע כדן לא ייד"ח. וכן הוא במ"א (סי' תרצ ס"ק ט"ז) על הטור והב"י דלא יפה כח השומע מכח הקורא (ושם מיעירי שלא שמע תיבה).

נמצא שדבר שאמירה מעכבת בה גם השמיעה מעכבת. ולפי"ז י"ל שה"ה ליעירי קידוש, ברכות וכדו', דאם השמיט או לא שמע מילה או אות המשנה משמעות דברים המעכבים כגון חתימת הברכה לא יוצא ידי"ח בין המברך בין השומע מהמברך.

ד. דעת שאר הפוסקים

וכן פסק הגרש"א זצ"ל (אגרת הפורים פ"ג הגה א) שמי שהשמיט אות אחת מקידוש או הבדלה וכדומה באופן שמפסיד הברכה, כגון שלא שמע אות "ת"י" מתבת השבת או אות "ל"י" של חול דלא יצא. וכן דעת הגרש"א זצ"ל (שם). (ומי"מ אף לשיטתייהו אם השומע משלים מיד החסר יוצא ידי חובתו, שהרי ניתן לצאת ידי"ח ברכה קצתה באמירה וקצתה בשמיעה כמבואר במ"ב (סי' קפ"ט ס"ק כ) וכן דעת רוב הפוסקים דלא כרב פעלים (ח"א ססי' י' וחי"ד סי' לג), והארכנו בזה בס"ד בגליון קס"ב).

אולם דעת החזו"א (מעשה איש ח"יה עמי ט"ז) שאם שמע קידוש ולא שמע הנוי"ן כי הגפן יצא ידי"ח, כי את הענין שמע. וכן דעת הגר"ק שליט"א (חוט שני שבת ח"ד עמ' קי ואגרת הפורים פ"ג הגה א). ומי"מ דעתו שאם המשמע דילג לא מהני וכמו שמצינו לענין קריאת המגילה. ולכאורה צ"ע על דבריהם דהרי סוף סוף לא שמע כדן.

ואפשר דהחזו"א אזיל לשיטתו באו"ח סי' כ"ט (סי' א) שפסק כהבית שלמה (ססי' ז' ד"ה ותיגר עיי' ד"ה אמנם בעיקר) דס"ל דשומע כעונה פירושו שדין השומע כדן התשומע ויוצא בדבר של חברו, ולא אמרינן שומע כעונה כאילו הוא אומר. ולפי"ז י"ל דכיון ששמע עיקר הדין הוה כדן התשומע בין השומע והמשמע, אמרינן שהועילה לו אמירת המשמע. אולם דעת הביאור הלכה (סי' ק"א על סע"א ד"ה יכוין) כהארצות החיים (סי' ח סע"ה אר"י אות ה) וכרוב הפוסקים דהשומע הוי כאילו מברך בעצמו (ועיי' עוד בזה בגליון קס"ב), וע"כ אפשר דמהאי טעמא ס"ל שאם לא שמע תיבה א' או אות אחת המעכבת אין כאן אמירה כדן ולא ידי"ח כמבואר לעיל.

מסקנת דינא

העולה לדינא א' האומר ברכה והשמיט תיבה או אות המשנה משמעות הענין, כגון שדילג אות "ת"י" מתבת השבת (שבקידוש) או אות "ל"י" של חול (שבהבדלה), לא יצא וצריך לחזור ולברך. ב' אם יוצא ידי חובתו עיי' אחר, ולא שמע דברים המעכבים כני"ל (אע"פ שהמשמע אמרם כדן) לא יצא ידי חובתו (ואם השלים מיד מה שחיסר יצא ידי חובה). אלא שדעת החזו"א שכיון ששמע העיקר יצא, ועל כן אם בידו לצאת עיי' אחר על מנת לחשוש לדעה זו (הפוסרת מברכה) עדיף טפי.

פניני הלכה

האם מותר להקדים דמי שכירות דירה ע"מ לקבל הוזלה

א- גבי שכירות קרקע תנן (ב"מ סה.) מרבין על השכר ואין מרבין על המכר. כיצד, השכיר לו את חצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה, ואם של חודש בחודש סלע לחודש, מותר. מכר לו שדה ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שלך באלף זוז, ואם לגורן בשנים עשר מנה, אסור. ומפרשין בגמ' טעמא, דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, וא"כ הא דקאמר ליה אם מעכשיו בעשר מנה אוזלי הוא דמוזיל גביה. משא"כ זביגי דזמן התשלום הוא בשעת המכר, א"כ הא דא"ל אם לגורן בשנים עשר מנה אגר נטר הוא.

וכן פסקו הרמב"ם (פ"ז מהל' מלוה ולוה ה"ח), הטור והשו"ע (סי' קע"ז ס"ח).

ב- ולענין פועל איתא בב"ב (י"ב) ת"ש השוכר את הפועל לעשות עמו לגורן, היום דינר ולגורן יפה סלע, אסור להנות הימנו. אבל אם שכרו מהיום דינר ליום ולגורן יפה סלע, מותר.

ומפרשין בגמ' שם רישא דלא קא עביד בהדיה מהשתא מיחוי כי אגר נטר לי, סיפא דקא עביד ליה מהשתא לא מיחוי כי אגר נטר לי.

ופרש"י השוכר את הפועל - ונותן לו שכרו עכשיו בניסן כדי לעשות עמו בגורן. היום דינר - כלומר כל יום של ימות הגורן דינר, ונתן לו עכשיו לי דינר ללי ימי הגורן. ולגורן יפה - שכרו סלע בכל יום, שבסלע היה יכול להשכיר עצמו, אבל בשביל הקדמת המעות אוזיל גביה. אסור - משום דמיחוי כי אגר נטר לי שנותן לו זה הפועל סלע בימות הגורן בשביל דינר שנתן לו בניסן והמתין עד עכשיו.

אבל אם שכרו מהיום - מאה יום במאה דינר ונתן לו שכרו עכשיו, ולגורן היה יכול להשתכר הפועל בסלע דהיינו די' דינרים ליום, כיון שמאותו היום ששכרו עושה עמו מותר, שכל פעולת המאה ימים כיום אחד ארוך דמיון, ולא הוי אגר נטר לי שהרי מיד התחיל בפעולתו. ע"כ.

ומבואר דלענין פועל המוזיל משכרו, אם מתחיל פעולתו מיד בשעת נתינת המעות שרי אף שמוזיל שכירותו, אבל אם אינו מתחיל בפעולתו עד אחר זמן אסור, דמחוי כאגר נטר.

ועינין שם בגמ' וברש"י דמדאורייתא אפי' הקדים לו המעות מניסן ליכא משום ריבית. דדרך פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה לאכול. והא דאסרינן בהקדים לו המעות קודם שיעובד עמו, חומרא בעלמא הוא, דכיון דלא עביד עמו מלאכה מהשתא מחוי כריבית.

והובא לדינא ברמב"ם (פ"ז מהל' מלוה ולוה ה"ח), בטור ובשו"ע (סי' קע"ז ס"ח).

ג- ועל דברי הסוגיא בב"ב כתבו התוס' (שם ד"ה דינר ליום וכו') - נראה לרשב"א דהא דתנן באיזהו נשך (סה.) מרבין על השכר ואין מרבין על המכר, האי דשרי להרבות על השכר כגון שנכנס מיד לתוך הבית, דבענין אחר לא שרי להרבות דמיחוי כאגר נטר כדאמרינן הכא. ע"כ. והובא בהגהות מימוניות (פ"ז מהל' מלוה ולוה ס"ק ד') משמיה דר' שמשון.

אולם בעליות דר' יונה (ב"ב פ"ג) אחר שהביא ד"י"א דדין פועל ודין שכירות חד הוא, כתב - ומסתברא לך שלא אסרו כן אלא גבי פועל, דכיון שהוא יכול לחזור בו כי לא קעביד בהדיה מתחיל כאגר נטר ליה. והיינו דקא מקשי רבא בפשיטות זלזולי בשכירות מי אסור הלא שנינו מרבין על השכר, ויכול לומר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא שלך בעשר סלעים וכו', וסתמא תנן אפי' לא שכרו לדור ש מיד אלא עד חודש או שני חודשים, אלא רישא חומרא הוא, דכיון דלא עביד בהדי מתחוי כאגר נטר ליה, כיון דשכירות פועל לא הויא קניה ממש דיכול לחזור בו. ותדע דהאי דינא בפועל דוקא מדלא תני ליה לא במשנה ולא בברייתא גבי שכירות חצר וקתני להו גבי פועל.

נגע באצבען במאכל רותה, האם צריך ששים להתירו

א. בשר אדם. ב. הכרעת הפוסקים. ג. עור אדם. ד. פליטה מדבר חי.

א. בשר אדם

איתא **בכתובות** (ט) יכול יהא חלב מהלכי שתיים (דבר אשה, רש"י) אסור, ודין הוא: ומה בהמה שהקלת במגעה (שאינה מטמאה מחיים) החמרת בחלבה (בבהמה טמאה), אדם שהחמרת במגעו (שאינה נדה טמאה) אינו דין שתחמיר בחלבו ת"ל (ויקרא פ"א) את הגמול כי מעלה גרה הוא, הוא טמא, ואין חלב מהלכי שתיים טמא (אסור) אלא טהור (מותר). יכול אוציא את החלב שטמא שווה טהור (שהרי בהטורה חטוף), ולא אוציא את הדם שהוא טהור בכל, ת"ל הוא, הוא טמא, ואין דם מהלכי שתיים טמא אלא טהור, ואמר רב ששת אסור, מצות פרשה (מדרבנן) אין בו, ע"כ.

וכתבו **התוס'** (כתובות שם ד"ה יכול) **זבתורת כהנים** גרסי' בשר במקום דם, וקאמר ת"ל זה טמא, ואין בשר מהלכי שתיים אסור כו'. ואור"י דבין לפי ספרים שלנו דדרשי מהוא היתר חלב דם, ובין לת"כ דדרשי מזה, אתי שפיר, דמצוי למעוטי חלב בשר ודם כולוהו מחד קרא, ע"כ. ומבואר דס"ל דבשר אדם אין בו איסור.

וכן **הרמב"ן** (כתובות שם ד"ה יכול) כתב (מא"כ פ"ב ה"ג) כתב דבשר אדם או מחלבו בין מן החי בין מן המת אינו לוקה, אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה הכותב שבעת מיני חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולא הוא מכלל עשה עשה, ע"כ. וכן נקט **הר"ן** (כד: בר"ק פ"ד הלכותיו). ודעת **הרא"ה** (ש"ט ס"ט כתובות ט) דאיכא לאו בשר אדם. וכן דעת **הריטב"א** (שם ד"ה ולענין בשר) שאסור מה"ת וכן בשר רבו לאסור משום אבר מן החי. וכ"כ **ברש"י** (שם תיקי ד"ה ד"ה ד"ה) דא"כ דצ"ל לנא לאסור למה שנהגו הנשים לבלוע ערלת הזכרים שחוטכין בעת המילה כדי להוליד הזכרים, אבל לדעת התוס' אינה שרי דהא לא מחלפי בבשר בהמה טמאה, ולא גרע מדם דגים שכנסו דאית ביה קשקשין דשרי משום דאית ביה היכרא, ע"כ.

וע"י **במאיר** (שם ד"ה בשר).

יוצא ד' שיטות לענין בשר אדם: א' דעת הרמב"ן שאין בו איסור. ב' דעת הרשב"א והרא"ש שיש בו איסור דרבנן אם לא פירש. ג' דעת הרמב"ם שיש בו איסור עשה. ד' דעת הרא"ה שיש בו איסור לאו.

ב. הכרעת הפוסקים

וענין **ברמ"א** (יו"ד סי' ע"ט א) שפסק דאסור אסור לאכלו מה"ת. וכת' **הש"ך** (שם ס"ק א) פ"י בעשה אבל לא בלאו, ומיירי הכא בבשר הפורש מן האדם כשהוא חי, אבל בשר המת אסור אפי' בהנאה דבר תורה לכ"ע ודלקמן ר"ס שמי"ט (ואפי' של עכו"ם), ע"כ. וכן דעת **הב"ח** (סי' ע"ט), **הפ"ת** (ס"ק א) ו**הפרי תבואה** (סי' כה) הובא **בפת"ש** (סי' קה ס"ק א). אולם **הט"ז** (שם ס"ק א) הביא דברי הרא"ש. ומשמע דלא ברירא ליה לאסור מה"ת. ו**בביאור הגר"א** (שם אות ד) משמע דפסק כהרשב"א דליכא אלא איסור דרבנן. וענין **בדרכ"ת** (ס"ק טו).

אלא **השעשוע** לא הביא דין זה וכמו שהעיר הט"ז הנ"ל ומשמע דלא ס"ל דאיכא איסור כלל. וכן דייק **הפ"ח** (שם ס"ק א) והאריך להוכיח דלמעשה ליכא איסור אפי' מדרבנן [ולדעתו מת ישראל אסור, אבל מת עכו"ם אף פליטתו אינה אוסרת. וע"י **בפמ"ג** (סי' קמ"ג ס"ק א)]. ו**בג' מהרש"א** (סי' ע"ט על ס"א) צ"ל לדברי הריטב"א. [ובבית יצחק (א"ח סי' טו ס"ק ה-ו) דחה ראיית הפ"ח, והוכיח דלא כהריטב"א. וע"י **במהרי"ט** (בכורות פ"א ס"ד ד"ס א) ו**במהז"ש** (שם אות ד)].

ג. עיר ארם

וע"י **בבן איש חי** (שנה שניה אמור אות ה) שפסק כדברי האוסרים מה"ת, והוסיף דמ"מ עור האדם אינו אסור אלא מדרבנן, וצריך ליהרר שלא לקלף או לחתוך עור האדם בשניו, פן ישאר קצת בין שניו או פירוש וכן פליטתו קצת מן הבשר ג"כ. ומה שנהגו הנשים לבלוע ערלת הזכרים שחוטכין בעת המילה כדי שיוולדו זכרים איסור חמור הוא זה, ע"כ.

והכה"ח (יו"ד סי' ע"ט אות ג) גם פסק שיש לבטל אותו מנהג לאכול הערלה. וי"ל כתב שמה שפסק הב"י איש חי דיש ליהרר שלא לקלף או לחתוך עור האדם, אין זה אלא חומרא בעלמא, דהא הרשב"א מדמה עורו לשערו ושערו אינו אסור אלא לאחר מיתתו כמ"ש לקמן רס"י שמי"ט, וא"כ כיון שהוא מותר מחיים למה נחוש שמא ישאר קצת, וגם מ"ש דיש לחוש שיחתוך קצת מן הבשר הוא חומרא יתירתא, דכיון דיש מתירין לגמרי בבשר מן החי למה נחוש לשמא ישאר קצת בפיו כזו, ומ"מ נכון ליהרר וגם יש לחוש שיתרגל בכך ויחתוך גם בשבת ולא אדעתאה, ע"כ.

ד. פליטה מדבר חי

ולפי דעת הסוברים שיש איסור בבשר חי, צ"ע טובא איך רשאי אדם להחזיק מאכל חם שהיד סולדת בו, דלכאורה יש לחוש משום פליטת טעם בשר אסור למאכל היתר.

והנה מצוי **ברא"ש** (ע"ז פ"ב סי' כג) שהביא עדותו של המן הרשע (מגילה יג:) דאפי' נופל זבוב בכוסו של א' מהן זורקו ושותהו, ואם המלך נוגע בכוסו של אחד מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו משום יין נסך, ומבואר שם דזורקו ושותהו דצונן בצונן הוא. ולמד **החת"ס** (ע"ז סי' ד"ה האר, י"ד תשובה ד"ה קירח) מדבריו שבעלי חיים תוך רוחתם פולטים ואושרין א' נפלו לקדירה אפי' הוציאו יין מ"מ נאסרה הקדירה (אם ליכא ששים). ועניינן שבעל חיים לענין א' הבעל חי נמי 'בולע', כגון דג טהור שנפל בעודו חי בתערובת איסור]. וכהחתי"ס דס"ל דבעלי חיים פולטים פסק **הפת"ש** (סי' קד ס"ק א). וכן משמע מהבית הלל (סי' ע"ט ס"ק א) לענין מעשה שקרה בק"ק קראקא שנפל תינוק בתוך יורה ונתחת על האש. (וכן הבין **הדרכ"ת** (שם ס"ק טו) בדעת הני"ל). וע"י עוד בגליון ק"י שהארכנו האם זבוב אוסר שנתחת שג"פ הוא].

אבל דעת **הב"ב** (א"ח פ"ב ה"ג) שכן הובא במש"כ תל"ח ח"א סי' מג' ובד שאלו סי' פ"ג ו**האר"ז צ"ח** (יו"ד סי' כ"ג) ו**החמ"ד** (שם ס"ק א) דחי אינו פולט. ו**השואל ומשיב** (תל"ח ח"א סי' מג') נשאר בצ"ע בזה. והכרעת הרב **פעלים** (יו"ד ח"ג סי' ד"ה ושו"ר) להחמיר. וע"י **בזר זהב** (כלל ס"א א) [ולדעת החת"ס שם לא רק בבישול אמרין כן אלא אף בכבישה, אבל דעת **הפת"ש** (שם) להקל בכבישה. וע"י עוד ברב **פעלים** (יו"ד ח"ג סי' ד"ה והנה בספר), **בשד"ח** (אס"ד מע' הדלית אות ז) ו**תשובות ונהגות** (ח"ב סי' פ"ג)].

והנה חס' האוסרים יוצא לטעם שהכניס אצבעו בכלי ראשון בחום שהיד סולדת בו לענין ביטול בששים (וקי"ל בחולין פ"ג:) דצריך סי' נגד כל החתיכה דלא ידעינן כמה פלט (ואכמ"ל), ולפי"ז פעמים שבני"ד צריך ששים. וכ"כ **בית הלל** (סי' קד אות ב), אלא דשו"מ **שבסידור מגדל עז** (לענין נקי' בע"ח א' אות טו) הובא **בדרכ"ת** (שם ס"ק טו) ס"ל דכיון דבשר אדם אסור מדרבנן והוא דבר מאוס בטל ברוב, וכן הנוגע בדבר גוש חם לסוברים צריך ע"כ קליפה או נטילה (ע"י **בשו"ע** סי' קה ס"א א) ו**נו"כ** (שם קד אות ב) ו**בפ"ח** (ק"ו סי' ע"ט) הובא **בפ"ש** (סי' קמ"ג ס"ק א) בבשר אדם אסור נ"ט לשבח בתבשיל, וכן מבואר **בפרי תבואה** (ס"ה כה). ומ"מ תמוה מאוד לומר כן דלא שמענו כלל לאסור בזה. ובשלמא להרא"ש הנ"ל ודעימיה דבשר מן החי שפירש ליכא איסור אף מדרבנן לית לן בה, (אלא שאף לדעתו מ"מ לכתחלה מסתבר דאסור), אלא לדעת הסוברים איכא איסור תורה חדרב צ"ע.

שוב העירוני **מהקהלות יעקב** (חולין סי' ה) ועמד בזה, וכת' דיש להתפלא בזה, ומעולם לא שמענו ולא ראינו מקפידים בדבר. וכת' שם ליישב שאבר מן החי אינו פולט אלא כשאינו מחובר. ולכאורה דבריו צ"ע שהרי מהפוסקים הנ"ל מוכח דלא כותיה (ועניינן שוקן דברין). ועניינן עוד שר"ל דלפי דעת **הנוב"י** (תני א"ח סי' ס) דלא אמרין טעם כעיקר באיסור עשה נוחא, אלא דלפי הרא"ה אכתי יוצא צ"ע, ע"כ. [ועניינן **בערוגת הנושם** (יו"ד סי' ק"ו) ו**בבאר יצחק** (יו"ד סי' יג מ"ה ובעיקר) שדחו דברי הנוב"י. וע"י עוד בענין **יצחק** (יו"ד סי' יג סוף אות ב) ו**בהר צ"ח** (יו"ד סי' ק"ד ד"ה ובס"ר)].

וי"ל דכיון דיש כמה צדדים בזה, נהגו להקל בדבר: א' בשר אדם י"א שאין בו איסור כלל. ב' פליטה מחי תלויה במח'. ג' טעם כעיקר דעת רש"י (חולין פ"ג) שאין בו אלא איסור דרבנן. ד' ב"כ מהמאכל בכלי שני ולדעת להרבה פוסקים כלי שני אין דעה זו, ובאיסור עשה דעת הנוב"י (שם) שאין בו איסור. ז' ב"כ מהמאכל בכלי שני ולדעת להרבה פוסקים כלי שני אין בכוחו להבליע ולהפליט כמבואר **בנו"כ** סימן ק"ה, ואף בדבר גוש וכדו' להרבה פוסקים דה"ן כן.

מסקנה דינא

העולה לדינא א' בשר ועור אדם אסורים. ועל כן טוב להיזהר לחומרא שלא יקלף או יחתוך בשרו או עורו בשינוי שמא יבוא לבלוע. ב' אפי' שבשר אדם ועורו אסורים מ"מ לא חוששים לפליטת טעם מבשר אדם חי, ועל כן מותר לגעת במאכל חם אפילו היד סולדת בו.

וכ"כ **הריטב"א** (ב"ב פ"ג) משמיה דמורו דהא דאסרין בפועל אינו אלא מפני שיכול לחזור בו, שאילו שיעבד עצמו בקנין לפעולה ההיא בענין שלא יוכל לחזור בו הרי הוא כמכר כלי לגמרי שהוא מותר, או כמוכר קרקע מהיום במאה ולקמיה יפה אלף שהוא מותר, כדאיתא באיורו נשך. והובאו דבריו **בנמוקי יוסף** (ב"ב פ"ג) [ושם איתא - כמוכר כלי או שכירות קרקע].

וכן הוא בחידושי **הרשב"א** (ב"ב פ"ג) משמיה דמורו ז"ל. והובאו דבריו **במגיד משנה** (פ"ו מהל' מלוה ולה הי"ב).

[וכ"כ **בתלמיד הרשב"א** (ב"ב פ"ג ס"ה)].

וחזו"ן דנח' הראשונים במשכיר לו קרקע ומקדים שכרו בהתו' א"א שרי או מחזוי כריבית. דהרשב"א המובא בתוס' ס"ל לאיסור. ואילו הרי' יונה, הריטב"א, הרשב"א ונמוקי ועוד ראשונים ס"ל להיתרא.

[אולם יעויין **ברעק"א** (ב"ב ע"ב:) דכתב דאפשר דאף לדעת הרשב"א המתיר בשכירות, היינו דוקא שהבית ששכרו כעת לאחרים, אבל בבית השכור לאחרים והשכירו לזה בהקדמת המעות שידור בו לאחר זמן שכירות של זה, אף דנתפס הקנין מ"מ אסור, כיון שאי"ל לקיים ההקנין עכשיו. ע"כ. אך מסתימות דברי הראשונים והפוסקים אין נראה כן].

ד- והנה הרמב"ם (פ"ו מהל' מלוה ולה) הביא בסתמא דברי הגמ', וגבי שכירות קרקע (שם הי"ח) סתם להיתרא, ואילו גבי פועל (שם הי"ב) הביא חילוק הגמ'. אלא דאין מדבריו ראייה ברורה להיתרא, דהרי פעמים רבות דרך הרמב"ם להעתיק דברי הגמ' כמו שהם. ויעויין בב"י דהביא דברי הגהות מימוניות משמיה דהרשב"א בסתמא, ואפי"כ בשו"ע סתם כדברי הרמב"ם. ואף דבפשוטו י"ל דמהא דלא הזכיר בשו"ע דברי הרשב"א משמע דלא ס"ל כן לדינא. מאידך י"ל דס"ל דאיכא למילף הא מהא.

אולם **הד"מ** סי' קע"ו ס"ק ד' הביא על דברי הב"י את דברי המגיד משנה שחילק בין שכירות פועל לשכירות קרקע. ועניינן **בט"ז** (ס"ד ד') דהביא דברי הב"י והדר הביא דברי הד"מ.

ובנקודות הכסף (על הטי"ז שם) כתב דמשמע דמסקנת הד"מ לקולא כדברי ההגהות מימוניות. ואפי"כ דבתוס' מפי לאיסורא כמ"ש ההגהות מימוניות, מ"מ העיקר כמ"ש הרב המגיד, דטעמא דמסתבר הוא דדוקא בפועל שאין גוף קנוי לו אסור, משא"כ חצר שמ"ד נקנה לו גוף החצר. וכ"כ הנמוקי"י. וכן משמע מדברי הרמב"ם הטור והמחבר דגבי שכירות קרקע סתמו להיתרא וגבי פועל כתבו בסמוך לו דבעינן מעתה. ואם איתא דס"ל דבתריניהו חד דינא הוא ה"ל לערבינא וליתנינהו יחד.

ולענין דינא כיון דא"כ בפועל אינו אלא איסור דרבנן. ובדברי הרי' יונה, הרשב"א, הרשב"א והנמוקי יוסף [דהביאו דעת המתירים בסתמא], מפורש להיתרא. ואף הרמב"ם והשו"ע סתמו דבריהם גבי שכירות קרקע. ובנקודות הכסף כתב להיתרא לקולא. הכי קי"ל עיקר דינא דשרי לשלם שכירות מראש על מנת להזיל את מחיר השכירות. וכן העלה לדינא **השער דעה** (לגרי"א וולף זצ"ל - סי' קע"ו ס"ק ב). וכ"כ **הברית יהודה** (לגרי"א בלוי זצ"ל - פכ"ו ס"ב - ועניינן משי"ש בס"ק ב). והרוצה להחמיר על עצמו יתן למשכיר את הכסף רק בשעה שנכנס לגור בדירה (ועניינן **ברעק"א** ב"י"מ ע"ב), דבכה"ג שרי לכרו"ע.

פניני מופר

עניני שבת קדש

סעודה שלישית (ט)

זמן סעודה שלישית הוא בחינת יוה"כ"פ של השבוע - "זמן השלש סעודות בשבת הוא יום הכיפורים של השבוע. כמו יום הכיפורים שמגלה ומטהר את הנפש מכל חטא, כן שלש סעודות מגלה את כל התשוקות ואנחות הנפש שהיו מוסתרות בו בכל השבוע. בכל השבוע הנפש שואפת אל על ונאבקה במסטינייה ודורסיה, כוחי הגוף וטרדותיה עומדים עליה רומסים אותה וסותמים את פיה עד שלפעמים גם קולה לא ישמע, ואין האדם יודע ושומע שיש בו נפש שחולת אהבה.

וכשבא שלש סעודות שהאיש עוזב את כל העולם ומסור את עצמו מתקרב אליו ומדבר עמו, כל התשוקת הנפש יסוריה ועקבותיה של כל השבוע באים ומתגלים. פעם מרגיש השוקק עזה, משוך עבדך אל רצונך, ופעם כאב עצום בקרבו, הכוני ופצעוני ואנחה מתפרצת ממנו אל-אל רפא נא לה...". (האדמו"ר

מפיאסנה ה"ד, צו ויזרו אות מ')

עיקר ע"י ויזרו סדרת "עבודת המועדים"